

ІНСТИТУТ ЛІТЕРАТУРИ ІМ. Т. Г. ШЕВЧЕНКА НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

БІБЛІОТЕКА
СВІТОВОЇ
ЛІТЕРАТУРИ

Фрідріх
ШИЛЛЕР

■

ЛІРИКА. ДРАМИ

ХАРКІВ
«ФОЛІО»
2025

ЛІРИКА

Переклад
Миколи Лукаша

ПРОЩАННЯ ГЕКТОРА

Андромаха

Чом ти рвешся, Гекторе, до бою,
Де Ахілл, роз'ятрений журбою,
За Патрокла мститься ворогам?
Як тебе огорне мла Ереба,
Хто навчить синка твого, як треба
Спис метать і спів складать богам?

Гектор

Жінко-любко, не вдавайся в тугу!
Щоб зломити недруга потугу,
За вітчизну стану я грудьми.
За святині, за кохану Трою
Я впаду, як подоба герою,
І зйду без жалю в царство тьми.

Андромаха

Заржавіють в домі твої лати,
Заніміють ковані булати,
Пропаде Пріама славна кров.
Підеш ти в оселі невеселі,
Де над Стіксом плачуть асфоделі,
В хвилях Лети вмере твоя любов.

Гектор

Всі мої чуття і поривання
Хай поглине Лети вирування,
А любові не оддам...
Чуєш ти під мурами погрози?
Дай меча, втамуй горючі сльози,
Я любові Лети не оддам!

АМАЛІЯ

Гарний був, мов ангел із Валгалли,
Більш такого в світі не зустрійть...
В нього очі лагідно сяяли,
Наче сонцем збризнута блакить.

А цілунки — світле раювання!
Наче стрічний спалах двох огнів,
Наче струнних видзвонів єднання
У надземно-гармонійний спів —

Линули, палали, дух виймали з тіла,
Аж бриніли від жаги уста,
І в серцях бентежних повінню леліла
Вся земна й небесна красаота!

Він погас — даремно, ах! даремно
У сльозах шукати забуття!
Він погас, і в світі стало темно,
І від туги в'яне цвіт життя...

ПОХОРОННА ФАНТАЗІЯ

Світлом омертвілим
Місяць став над гаєм зацімілим,
Духи ночі жалібно ячать,
Хмари йдуть суворі,
Зорі в горі,
Мов лампадки в склепові, блищать.
Люди сунуть, хмурі, мов примари,
Спереду, гойдаючись, пливуть
З мертвяком в жалобі чорній мари
В моторошну ночі каламуть.

Зв'ялений журбою,
Долею пригнічений лихою,
З тужним зором, схиленим чолом
За труною ідучи німою,
Хто там спотикається з ціпком?
Чи не батьком звав його померлий?
Лихоманка хирним тілом б'є,
Муки серце на шматки роздерли,
Сивий волос дуба устає.

Розтроюдились пекучі рани,
І в душі — пекельний чорторий!
Батьком звав його юнак коханий,
Сином хлопця називав старий.
Ось лежить він, льодом холодіє —
Сто прокльонів зрадниці судьбі!
Він, твій син, твій рай, твоя надія...
Ось лежить він, льодом холодіє,
Той, що був одрадою тобі!

Любо голублений світлом Аврори,
Лагідно ласканий леготом хвиль,
Бавивсь безжурно улюбленець Флори
Серед духмяних розцвічених піль.
Ніжно всміхалась ясна його врода
Із ручаїв кришталевих свічад,

Його цілунків п'янка насолода
Палом жаги чарувала дівчат.

Мужнім він був між юрбою людською,
Кроком бадьорим ішов напролом,
В мрях не знав він ніколи спокою,
В небо шугав він крилатим орлом.
Як проти пут і вудил гордовито
Ставма стає норовистий гривань, —
Він не схилявся перед сильними світу,
Знав тільки владу своїх поривань.

Весело й світло в весняному чарі
Линули дні його в далеч дзвінку;
Смуток топив він у пінявій чарі,
Жаль забував він у вихрі-танку.
Світ цілий крився у хлопці чудовім...
Леле! Якби ж він досягнув, дозрів!
Радуйся, батьку! У хлопці чудовім
Силу і славу ти б серцем дозрів!

Та уже цвинтарні гримнули ворота,
Бігунів чавунний скрегіт чуть.
Тут панують стума і скорбота...
Батьку, батьку! Сльози хай течуть!
Ти ж, коханий, линь до сонця далі,
До буття блаженного прямуй,
У Валгаллі, де нема печалі,
Ти жагу прекрасного вгамуй!

Прощавай! Побачимось у раї!
Думка ця — небесна благодать!
Та труна вже глухо в ями дно вдаряє,
І вірówki вгору шурхотять...
Ми ж із ним так приязно любились,
Не забути втіхи тих хвилин...
Стійте! Стійте!.. Часом і сварились...
Знову рине сліз гарячий плин...

Світлом омертвілим
Місяць став над гаєм занімлім,

Духи ночі жалібно ячать,
Хмари йдуть суворі,
Зорі в горі,
Мов лампадки в склепові, блищать.

Вже над ним насипана могила...
За єдиний погляд — всесвіту скарби!..

Вже навек земля його закрила,
Вже над ним насипана могила, —
Не вертають здобичі гроби.

І якою силою, Лауро,
Пломінь в серце лле цілунок твій,
Пурпуром затоплює обличчя,
Дух стенає в млості вогневій?

Всі бажання повинню шумують,
Кров у жилах — розшалілий шквал,
Тіло прагне в тіло перелитись,
Дві душі один бентежить пал.

Як і там, у мертвим механізмі
Вічних світових будов, —
В ніжних тканках чулої природи
Повновладно царствує любов.

Глянь, Лауро, — радість обіймає
Сум, що ллється через край,
А надія ніжно зогріває
Ціпеніючий відчай.

Втіха, як сестриця, тузі
Принесе, бува, сумир —
І уже крізь золотії сльози
Сонцебризно грає зір.

Та існує свій закон тяжіння
І в страшному царстві зла:
З небесами не в ладах пороки,
Пекло ж люблять злі діла.

ФАНТАЗІЯ ДО ЛАУРИ

О Лауро! Як назв'ят той вихор,
Що до тіла тіло порива,
Як назв'ят, Лауро, тую силу,
Що в єдино дві душі злива?

Глянь — летять розгойдані планети, —
Хто їх вчить круг сонця вічно мчать,
Як дітей круг матері звиватись,
Райдугами просторинь квітчать?

Припадають спрагнені сузір'я
До промінного пиття,
З чаші вогневої п'ють наснагу, —
З мозку тіло так бере життя.

Атоми єднаються в ефірі —
То ж любов скеровує їх літ,
То ж любов гармонізує сфери, —
На любові держиться весь світ.

Вийми ти любов з снастей природи —
Всесвіт миттю розпадеться в прах,
Все поглине первовічний хаос, —
Плач, Ньютоне, це системи крах!

Як нема богині в сонмі духів,
Тлін і їх безжально обійма...
Без любові й весни не весніють,
Без любові й віра в нас німа...

За гріхом гадючаться-плазують
Скруха й сором — пара евменід,
Підла зрада потайки чатує
Величі орлиний зліт.

З гордістю жартує часто згуба,
Йде за щастям заздрість по п'ятах,
А розпуста у обіймах смерті
Завершає свій непевний шлях.

На любові крилах мчить майбутнє
До минулого похмурих урн,
Довго-довго наречену Вічність,
Летючи, шука Сатурн.

Та колись, так провістив оракул,
Він її наздожене,
Стане Час із Вічністю до шлюбу,
Факелом весь світ їм спалахне.

І тоді любові нашій зйдуть
Кращі дні — кінця не буде їй,
Як і їхній вічній шлюбній ночі...
Знай, Лауро, і радій!

ЛАУРА ЗА КЛАВЕСИНОМ

Ледве струни збудиш ти перстами —
То стою, як статуя, без тями,
 То безплотним Духом чуюсь я.
Ти життям і смертю володієш,
З душами всесильно чари дієш,
 Наче маг той Філадельфія.

Звуки ллються тихоструйно,
Вся природа слуха чуйно;
 Захопившись співом, світ
 Припиня свій вічний хід,
Нишкнуть лагідні зефіри,
Заворожені без міри, —
 Як мене твій владний зір,
 Все скоряє звуків вир.

Голубливі виплески гармоній
 З дзвонних струн шумують, б'ють,
Так в небес надзоряному лоні
 Серафими повстають;
Як з хаосу темрявої хмури
У потужній космотворчій бурі
 Сяйно зблискують сонця,
 Ллються тони без кінця.

То дзюркочуть, як струмок по ріні
В переливному лелінні,
 То гудуть, як ураган,
 Як громів гучний орган,
То, мов з бескеття, з гірської громади
Пінні в кипінні ревуть водоспади,
 То, як в осичині,
 Шепчуться в гіллі
Медом насичені
 Леготу хвилі,

То відчаєм заголосять ревним,
Як у тьмі таємній, в царстві тім непевнім,
Де Коціт тече, шлючи
В даль глуху загиблих душ плачі.
Дівчино, скажи мені, відкіль це?
Ти, напевне, з духами у спілці?
Правда ж, мову цю свою
Ти взяла з Елізію?

ЗАХОПЛЕННЯ ЛАУРОЮ

О Лауро! Я немов ширяю
В сонячнім розмаю, в оболонях раю,
Як твій зір у мій віллється зір,
Як мій вид колишеться безжурно
В дзеркалі очей твоїх — лазурно
Розпрозорених озір.

Лір небесних срібно-злотні тони,
Арф чудесних зорні передзвони
Слух п'янять мій, мов солодкий муст,
Чую муз наближення уроче,
Як злітають звуки неохоче
Із твоїх розкішних уст.

Зграйно плещуть купідони крильми,
Йдуть у скоки п'яні сосни й ільми,
Мов життя вітхнув у них Орфей,
Полюси нестямляться з кружінням,
Як летиш ти у таночку звиннім,
Найпринадніша із фей.

Зір твій випромінює кохання,
В мармурі пробуджує дихання
Ласки життедайна течія;
Явою стають вабливі мрії,
Як в очах Лауриних яскріє:
«Любий, я твоя!»

ЗМІСТ

Фрідріх Шиллер. Передмова *Кіри Шахової* 3

ЛІРИКА. Пер. Миколи Лукаша

Прощання Гектора	23
Амалія	25
Похоронна фантазія	26
Фантазія до Лаури	29
Лаура за клавесином.	31
Захоплення Лаурою	33
Таємниця спомину.	34
Меланхолія.	36
Дітогубка	39
Велич світу.	43
Елегія на смерть юнака	44
Бій	47
Руссо	49
Дружба	50
Група з Тартару	52
Елізій	53
Утікач.	54
Квіти	56
Маєві	57
До Мінни.	58
Тріумф любові	60
Фортуна й мудрість	65
Гідність чоловіки	66
Сільська серенада.	69
Помста муз.	71
Моралістові	73
Ебергард Грімач, граф Вюртемберзький	74
До радості	77
Непереможна армада	80
Боротьба.	82
Покора.	83
Боги Еллади	86

Юній подрузі в альбом	90
До Емми.	91
Вечір	92
Поривання	93
Піліgrim	94
Дівочий жаль	96
Юнак біля ручая	97
Полонинський стрілець	98
Дифірамб	100
Пуншева пісня	101
Полікратів перстень	102
Івікові журавлі	105
Зарука	110
Рицар Тогенбург	114
Поділ землі.	117
Дума про дзвона	118
Надія	129
Епіграми	130
Конфуцієві притчі	136
Початок нового століття	137
РОЗБІЙНИКИ. <i>Пер. Бориса Тена</i>	139
ПІДСТУПНІСТЬ І КОХАННЯ. <i>Пер. Юрія Назаренка</i>	259
ВІЛЬГЕЛЬМ ТЕЛЛЬ. <i>Пер. Бориса Тена</i>	355
Примітки	496